

الله سیاسته حاره کېشائىن

فنداقن سيد جمال الدين الافغاني دان شيخ محمد عبده اسنس

کېشائىن دان اسلام

دالناس كىت هييوه دغۇن مسئلە كېشائىن دان سېهاكىن اهل ۲ كېشائىن ايت معمىل سىھە درقىد سىغىن حکوم ۲ اسلام دان اد سېهاكىن دغۇن تىدق فۇغۇمۇان تىلە ئەفرىسىدا ۲ كىن سكل حکوم اسلام دان برايني قول مىالەكىن حکوم ۲ ايت مك دىسەن مولىق بىر كىت مېرىي فدوان كەد فەباج ۲ كىت يېغ ماسىيە برايمان كەد اجران كىتاب اللە دان حدۇث رسولن دغۇن كىت مېجاڭىن سوات مقالە يەد توپلىس اوله دوا جوھن اسلام يېخىر نام دان تۈركىل يائىت سيد جمال الدين الافغانى دان شيخ محمد عنده يەقدىتىق درقىد مجلە "العروة الوثقى" تىش مسئلە كېشائىن دان اسلام - يېغ منجۇقىن بىكىمان دان دەمان كېشائىن ايت دەحرامكىن اوله اسلام . مەھمەدەن مقالە این دىسمبۇر دان دەۋەھاتى اوله اورۇغ ۲ كىت تراوەتمان اوله اورۇغ ۲ يېبرايمان - ف.

تىلە دېئىدەكىن كىڭىي لاءِين دالىم عمۇرن يېغ ماسىيە كچىل لا بو تىرىدىق دەدالىم سەھىك اىي بىر فىنجۇ دان بىر عقل، دغۇن تىدق دېرىتاهو كەدان اكىن نىڭىي تەفە لاھىرەن، مك سەدە تىسو تىدق اكىن دەافتى دەدالىم طېيىعن كەندرۇغۇن كەد نىڭىي تەمەن تۇرمۇھ دارەن ايت بەكىن اىي تىدق اكىن ترايىھە كەدان سام سکالىي كەدودقىن نىڭىي ايت كەدان سام سەھاج بىكىمان نىڭىي ۲ يەللازىن، مالە اىي اكىن چەندرۇغۇ كەد نىڭىي يېغ اىي تىرىدىق دەدالىن ايت. قەحال بىاش فراسان يېغ سۈولا جادىي ايت تىدق اكىن براوې.

دغۇن اين پتالە يەوا فراسان كېشائىن ايت بىر كەلە طېيىي ھېپان ادالە اىي درقىد فراسان يېغ مەنداڭىغ كەد دېرىي سئورۇغ دغۇن دىقكىن سوات ضرورە، كىران مائىسى دەدالىم سېارىغ نىڭىي ادالە مەفوپايى حاجە كەندىق دان تىتوتن يېشىپق، دان تىف ۲ سئورۇغ بىر كەندرۇغۇن كەر مەبۇلۇھ دان مەتىيەكىن مەصلەجە دېرىي مەندىرىي جىك تىدق اىي دەدىيىق دغۇن دىدېقكىن يېڭىيك . لازىم چىتا ۲ يېشىر

مېلىدېق فەرەحال سئورۇغ درقىد تىف ۲ اوەمە دان مېيجاۋ كەندرۇغۇن فيھىن اكىن مېرىي كېسەفولن يېجىلس كەد اورۇغ ۲ يېغ لواس فەندىغانش دان ھالوس قېلىدېقىش بەھوا فراسان تەصوب مەفرَاڭوچىڭ ۲ كىن كېشائىن دان مېمۇبۇغ ۲ دغۇن ادالە كەدافن كەد كېپقىن مائىسى اورۇغ ۲ يېغ تەصوب كەد كېشائىن كەدافن بىر بىك دغۇن كېسەر بېشائىن دان اكىن منحادىي مارە كېيراغۇن افېل قومىن تەرسىتە سوات يېغ تىدق دەكمارىي، سەھىك اىي زىيضا بىرقەبان كەنان دغۇن سېب تىدق دەدارىي اوپىمەن اكىن سېب ۲ يېغ مەندرۇغۇن دان تىدق قول اىي مېلىدېق اكىن سېب ۲ اداث فراسان يېغ سەدمەكىن اين هەشك كېپقىن فەچارىي ۲ كېنارن مېشك يەوا تەصوب كەد كېشائىن ادالە اىي درقىد فراسان ھاتىي كچىل يېغ سۈولا جادىي سېشك يەدمەكىن منورە فەنداقنى كىت ادالە جاۋە درقىد يەسپىرن افكل دېيگەر كىن حال سئورۇغ گانقى ۲ يېشىلە دلاھىر كىن دەدالىم مەسارە سوات بېشا يەكمەدىن

افکل مأنسي تله تو ندوق گفده وجودن حاكم يغتر تيغكى (توهن يشمها كواس) دان تله يقين سرت منومنهكن كفرجيائى كفده كروا فر تاهن (خليفة اتو راج اتو كتوا تكارا - ف) يع اكن منجالىنكىن فر تاهن (شريعن) سفای اورغرامي بكر جسام دالم سكل يغدر فر تاهنكن ايت مك تآداد فتىاد مريلك اكن يرفوا سهامي كفده فمكع تراجو فر تاهن يع مفهومي باكي كوكوأنان باكي ايت باكي ميلهارا يع حق دان منولق يع ساله دغۇن ادان يغدمىكىن مك مأنسي مىدە تتىد قىدە اكن بر كەندىق كفده سماۋە كېشان كران تىدق اد بب يع مغەندىقىكىن دان اكن ترھافوسلىه كىن ۲ دىن دالىم دىرىي مأنسى سرت اكن منجادىلە فر تاهن يع مطلق ايت هان تر تسو باكي الله يشمها تيغكى دان مهابس.

ايسلە رەھسیان يع منجادىكىن اورۇغ ۲ اسلام يغبر باكي نىكىرىن بىر فالىغ درفه مىتىغىكىن سوآل بىغسا سرت منولق اكن ساراخ جنس درفه جنس كېشان ايت سلاەين درفه كېشان مريلك يع حقىقىي يأيت "كېشان اسلام" كران اورۇغ ۲ يغبر اكماكىن اسلام افېل اعتقادىن تله برا كر براومى دالىم هاتىش اكن ترھىپورلە اي درفه مىتىغىكىن سوآل بىغسا دان فواق مااله اكن بىر فالىغ درفه فرایكان يع خاص كفده فرھوپىش يع عام يأيتولە فرھوپىش اعتقاد!

داسى ۲ اكام اسلام بوكىن سهاج تر تسو اتتۇه مېرو مأنسى كفده كىتارن دان اتتۇه مغاوس فر يحال دىرىي مأنسى دري سكىي كادانن بىر صفة روحانى يغتر تنتو سقايى مىتىغىكە دري عالم باوه كعالىم يع تيغكى يېكىن اداله اي (اسلام) سىكيمان كادانن مىلەفوچى سكل يغىسىپوتكن ايت اداله اي جوڭ داتىغ دغۇن لەتكەن ملوسىكىن داسى ۲ فرھوپىش دان تارا مأنسى منجلىكىن حق ۲ يع لەتكەن كسموان اتو يع سبهاكىن، مىتىغىكىن كوكوأنان فر تاهن يغبر داسى كىن شرع دان منتىو كىن شرط ۲ سەھىك منجادىلە فمكع تراجو فر تاهن ايت مئورىش يع سائە ۲ مشخىرماتى او نىدۇغ ۲ دان سقايى اي تىدق اكن منجادىي جواتن ايت دغۇن جان دوارىشى اتو دىسىكىن كلىپەن بىشان اتو كاكەن اتوفون كىيائىن.

ايت افېل بىر تىمىبل دغۇن كىغىكۈقىن (كىكوايان باكي مۇنىكىن) اكن مىتىمۇلەن قىرسىروان دغۇن يغدمىكىن منجادىلە سىغە درفه مأنسى ايت لەدايان باكىي سراغۇن سىغەن يغلاەين دان ايسلە يغتىلە مەقىتا مريلك تىلە فواس بىر جواغ دان بىر تەغۇر زمان بىزمان - بىر فەتكە كوكە (بىر تەصوب) كفده نىسب كىورۇن مۇزۇرە فر يەشكە ۲ يغېرلاەن ۲ خېڭىلە مريلك تىبا كفده فر يەشكە بىر بىغا لالو مريلك بىر فەتكە كفده بىراف فىجاھن سەفت اورۇغ ۲ اندىيا اغىرىس روپىان دانلاەن ۲ سقايى تىفت ۲ بىغا دغۇن كقواتن اورۇغ ۲ يغېر ساتو فادۇ شەڭىكۈف مەلەھارا مىصلختىن دان مقاول حق ۲ دىن درفه كېچىر و بىن فواق يع ساتو لاكى لمىكلەمان مريلك تىلە مەلمىۋاھىي قىرغىن يع مندىق مريلك بىر بواھ دەمكىن بىكىمان عادە كلازارىم مأنسى دالىم فر يەشكە ۲ ھيدوقۇن لالو مريلك مىلغىكە بىه جاۋە يأيت تىف ۲ سوات فواق مولايى منولق كىكوايان فواق يەللاەن دأتىش كران دكەھىپەن فواق ايت اكن بىرىكىف ئۆلەم تىكلى منجالىنكىن فر تاهن دان كالو قۇن بىرلا كو عادى مك تو ندوق دباوه كىكوايان ادالە سوات كەھىن يع سەدىا دراس اولە جىيو دان جوڭ مىتىمۇلەن كېرىغانەن هاتىي .

كالو سېب ۲ يەتلە مىتىمۇلەن فر اسان كېشان يغىدىكىن اين تىلە ترھافوس نىچاي فواق اتو بىغا ايت اكن مغىكۈۋە ترھافوس بىر سام دغۇن تىدق تىك لاكىي سېب ۲ يغتر سوھا اكن ترىپطل افېل افېل مأنسى بىر سەرە تو غىڭىش كفده فەر تە يع تو غىڭل (توهن يشمها كواس - ف) يغىدەدا فەن سكل كقواتن اكن منجادىي كەھىل (الله) دان سكل كىكوايان اكن ھىلەغىن لېپ افېل بىر تىق دغۇن كېسارتىن سرت سكلىن مخلوق اكن تو ندوق كەدان منورە طېيەن يع سوھا جادىي. كىسموان افکل دنسىپەكىن كەدان اكن منجادىي سامرات. اىالە جوڭ يع منجادىي فونجا سكل ۲ دان يع مغۇۋاھىي لاغىيە دان بومى دغۇن اين منجادىلە راج ۲ دان كىوا ۲ فر تاهن بىر كواچىپەن منجالىنكىن فر تە ۲ توهن متۇرە يع مىتىش دان بىرىكىف بىكىمان رىعە رامى دغۇن تىغ دان تو ندوق كەد حکوم ۲ توهن يع منجادىي حاكم اکتوغ يع حقىقى .

دېبىكىن فواشق، تىدق فول موارىشى كراجاڭ دىرىد
نىيىق موېع دان تىدق منتۇتىن دەن سووات يېغ مەنايى
كەملىان ساڭ باڭ دان سوسر گالور. ھېسان يېغ مەشكە
مېرىك مندودقىكى تخت كراجاڭ اىياله طاعة مېرىك
كەدە حکوم شەرع دان او سەماھەرىك مەقاولەن دەن بىر سەگۈكۆه ۲.
بر تىپەن كۆواسان كۆواسان كۆواسان قىرتاھن اسلام يېغ
دەھولو اىياله كراجاڭ مېرىك تىلە تو نىدوق كەدە حکوم ۲
توھن دان تىدق فول مېرىك سومبۇغ دان مەشكە دىرىي.
ماكىن سئورۇغ كۆواسان قىرتاھن چوب مەنتو كەن دىرىن
دەن كلىپەن ۲ يېغ مەقاتىي اور غلاۋەن - بىڭىك تىتىغ
كىسارن دان طرف كەدە دەقىكىن اتو تىتىغ هەندىق مەنلىي
رەعىيە رامى دەن فراوليپەن ۲ يېغ استىمۇا مەك ساڭىن
منجادىكىن مائىسى بىر باليك سۈولا بىر بىڭىك دەن كېشان،
دان تىپەللە فەرچاھن دان دەن اىت اكىن مىنروسلە
(بر تىپە كەچىل) كۆواسان دان فەزاروھ راج اتو كۆوا
قىرتاھن يېخىرسۇۋە.

اينلە فەرجلانى اورۇغ ۲ اسلام سەنجىق تىرىيە اكىام
يېغ مېرىك فلۇق اىت ھەشكە هارى اين، يائىت تىلە
مەڭىمەركەن كەدە كىت دەن جلسى بىۋا مېرىك تىدق
مەتىيەكىن اىيكانىن نىكارا دان كېشان، ھېسان يېغ مېرىك
او تىماكن اىياله فەرفادوان يەدا نجوركىن اولە اسلام.
دەن يەدمەكىن كەدەقىن اورۇغ عرب تىدق منولق
كۆواسان اورۇغ تۈركىي، اورۇغ فەرسىي مەنرىما قىرتاھن
عرب دان اورۇغ هەندى تو نىدوق بىر كۆواكىن اورۇغ
اەلغانى، مېرىك مەنرىما دەن بىرىھەتى.

اورۇغ ۲ اسلام جوڭ دالىم سوآل بىر تو كەن كراجاڭ
(يېغ سام اسلام) تىدقلىه منولق اتو مەبتە تىتىغ جورق
فراوا باھنەن دان فەرىتىداھنەن درىي سووات كىسوات فواق،
سلىما اورۇغ يېغ مەككە تراجو قىرتاھن اىت بىر فەتكە
تىكۆ كەدە شەريعە اسلام كەچوا لىكىن كالو قىرتە اىت
تىلە مەنالىيە فەرتە ۲ اكىام دان منجالىكىن حکوم ۲ يېغ
بىلارون دەن دەن سىرەت مەنتۇتىن اكىن كلىپەن ۲ يەبو كەن
حەقىقى، مەك قەدىكەن اىت سەدە بارغۇتىن اىي اكىن مەنرىما
قىرتاھن رەعىيە رامى دان منجادىلە اىي بىڭىك شەرۇغ
اىسېغ كەدە مېرىك ولۇ فۇن اىي شەرۇغ انق كېشان دان

تىتىغ اىي اكىن منچاھىن اىياله دېبىكىن لواس قىتھۇۋان
دالىم حکوم شەرع دان سەگۈكۆف منجالىكىن سىرەت لىتىقىن
اىت دەن فىلەن رامى. يەدمەكىن منجادىلە فەرتە
او مە اسلام يېغ سېنرۇ اىياله حکوم شەريعە يېغ سوچى يېغ
دەتەر تىكەن اولە الله عزوجل، يېغ تىدق مەيدا كەن داتتارا
سووات بىشا دەن سووات بىشا يېلاۋەن دان فول دەن
اجماع اورغرامى. اورۇغ يەتىلە دلتىق منجادى كۆوا
قىرتاھن اسلام اىت تىدق دەتەر تىكەن مندەفە ساراغ
كاستىمۇا ۲ درەق رەعىيە رامى، ھېسان اىي دەكەندەقىكى
بر سەگۈكۆه ۲ مەلیھارا حکوم شەريعە دان مەمیلا كەحرماتن
تىف ۲ كەمكەن دان كىسارن يەددەۋەتى دېبىكىن
بى دان سوسر گالور، دان تىف ۲ كاستىمۇا ۲ يېغ
دەفر او لىھىي دېبىكىن كەملىان باڭ كەتۈرۈن، تىدقلىه
كىسماۋان اىت دەجادىكەن توھن مەغفاروھى دان بىر كىن
باڭىكىي منجادىك حق ۲ دان مەلیھارا پاوا، ھەرتىدا
دان كەحرماتن دىرىي، بېكەن تىف ۲ اىيكانىن - دەكچواليكىن
اىيكانىن شەريعە يېغ سېنر - ادالە اىي تۈركىجي اتس لىدە
قىباوا شەرع (جنجوغان، ص) دان اورۇغ ۲ يېغ فەتكە دان
تەصوب كەدان ادالە تۈركىجي دان تۈرچلا مېكىمان
سەيدان صلى الله عليه وسلم:
”لیس منا من دعا إلى عصبية، وليس منا من قاتل
على عصبية، وليس منا من مات على عصبية.“ (بوكتە)
درەق كۆلەن كامىي بارغىياف يېغ مېر و كەدە كېشان،
دان بوكەن درەق كۆلەن كامىي بارغىياف يېغ بىر فەتكە
كراجاڭ كېشان، دان بوكەن درەق كۆلەن كامىي بارغىياف
يېغ ماتىي كراجاڭ كېشان).

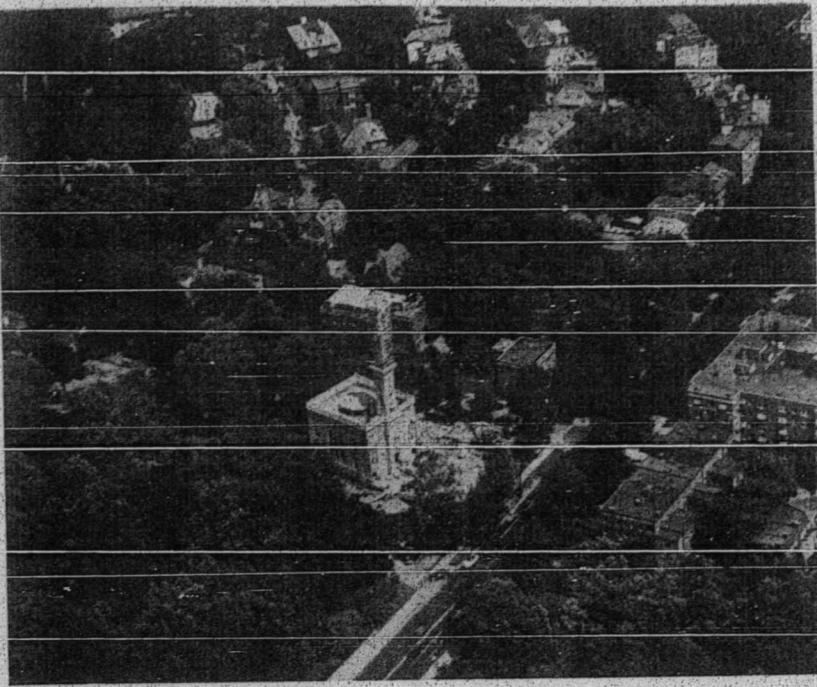
حدىت ۲ نېي دان أىيە ۲ قىران يەتىلە دەتەر تىكەن
ادالە بىرساتو توجوان مەجيي اكىن كېشان يەدمەكىن
اين اد قۇن يېغ اكىن براولە كەملىان دان كەحرماتن
اىياله اورۇغ يېغ دەفە مەقاتىي اورغرامى دەن تقوى
منجىجوغۇغ قىرتە شەرع - .. ان اكەرمەك عن الله اتقاكم
(سەگۈھەن سەمیلا ۲ كامو دىسىي الله تعالى اىياله كامو
يېغ بىر تقوى). اولە اىت كەدەقىن دەدالە كېايقىكىن
ماس يېرىسى ۲ فەيشكەن بىراف خىلە ۲ اسلام يېغ
تىدق بىر كەملىان دېبىكىن بىشان دان تىدق بىر كلىپەن

فېختا تانها يېتر كموك !

اورغ ۲ اسلام اياله سوات اومه
دان تار لاءين ۲ اومه - مفوپايى سىكىف
يشرىدىرىي يائىت مراسىدىيە دان كىل
تتكل مريك مندۇر آكن كىجا توھن
تسواه نكارا اسلام كتافن كراجان يېبو كن
اسلام كسىيەن دان كىسالن مريك
يغىدىكىن تىدقىلە تربىتن كران مەندۇغ
كەد بېشا دان فواق يەكىن كران
ددورۇغ اوله فراسان كىسلامن - فراسان
فرسوداران يېغىقى !

سکىچىل ۲ كىوا فرتاھن اسلام يېغىقى
اۋ جوا بىشان افېيل اي مېيكۆه اكن
فرنە ۲ اڭام بىشكۈوه مقاولىن
سەگۈوف مەشكۈوم اكن اورغ ۲ يېرىمالە
مايىغ ۲ منورە بىرە كىلاھنەن سەگۈوف

مېمىلىپ بەاكىن بىر سام ۲ رۇعىة رامى مۇنىكىن سورەن
اڭام دان دافە قول منجۇوهكەن دىرىي درەد مېبورۇغ
كلىيەن ۲ دان كىسا زان يېغىقى سەچاي اكن بىر تىمبە سر لە^{كراجانىش دان بىر تىمبە بىر كىلە ئەن}
كەد دەقكەن يېغىكىي دىلورە دنيا اسلام تىدقىلە اي بىر تمو
سەاراغ كسو كارن دان تىدقىلە دەكەندەقكىي مەلۇوار كەن بلنجا
اتو مېباپقەن تىترا اتو بىر كەندىق كەد بىتوان كراجان ۲
سرا اتو كەد مەساوقىكىي قەمىتىو ۲ كەماجوان دان فولۇغ
كەردىكەن تىدقىلە اي بىر كەندىق كەد سەكلى يېتر سبۇۋە
پىاش چو كەنلە اي دەن مېيكۆه فرجىلان خەلیفە ۲
رسول الله يېتىرەلە دان بىر بالىك كەد اصول ۲ اڭام يېغىقى
او لۇغ . درەد فرجىلان اىنلە اكن تىمبول كەۋاڭىن !
دان اكن تىمبول الله ۲ يېغىقى مەجادىي يېتىغى ۲ فرتاھنەن !
قرون بىر كەنلىق قرون هەڭكالە تىيا كەرىيەكە سەھە
درەد اورغ ۲ اسلام يېغىقى دافە مناھن صر اكن
كەظالىمن راج ۲ مريك يېتلە ملەڭگەر اصول ۲ يېغىقى
دلو نىسكن اوله شەرع مريك تىلە تىركامقى مەلتىقىن دىرىي
دېباوه ناؤغان كراجان اىسۇغى (بۇكىن اسلام) تىافي
بىأىك ۲ سەھاج مريك مەلەڭكە كارە ايت مك بەھارولە

مسجد بەھارو يەدىيىتا دىئۇ يورك (دۇغۇ ئەجىان امرىكا)
يېغىقى دېبىنا ايت دەندۇغ درىي اودارا.

مريك مەدارىي فادەن دان مولاء يەلە مريك مېسىل دان
مراتف دەدالە هاتى !

دەن این جىلسە بەھا سب فەچەن يېھرلا كو
دنكار ۲۱ اسلام ادالە فونچان دېبىكەن تەصىر راج ۲ اسلام
دان فڭاوى ۲ يېتلە تۈركىلەنچىر درەد داسىر يەدا ئىسن
ترىسا حەكۆم ۲ اسلام دان دېسىكەن مريك تىدق مېيكۆه
جىچق فەرنە ۲ اسلام دالىم زمانى يېغىقى دەھولو .
مېۋاڭ دان منچابولى داسىر ۲ اسلام يەتكەن كۆكە
دان مېلاھىي فرجىلان يېتلە دكۈرپىس اولىمەن
سەگۈوهن ساغتەلە بىر بەيان كەد كواس يېغىكىي
يەدەقكەن اوله مريك دان افېيل مريك بىر بالىك كەد
او نىدۇغ ۲ شەرع سرت منورە جىچق خەلیفە ۲ اسلام
يېتىرەلە دەن فقارو و دەدالە كراجان دان اكن براولە
كەكواسان دان فقارو و دەدالە كراجان دان اكن براولە
كەملىان سېكىمان يېتلە دەدەقىي اوله خەلیفە ۲ اسلام
يېتىر كموك دەھولو - الخلفاء الراشدين مەھمەدەن
تۆھن بىرى تۈفقى دان منجۇقىكىي كامى سكلىن جان
يېغىقى لوروس !